

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Bynaei de Calceis Hebraeorum Libri Duo

Bynaeus, Anthony

Dordraci, 1682

Caput Quartum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12835

CAPUT QUARTUM.

Empedocles æreos vel ferreos calceos gestavit. Locus Deut. 33. 25. Ferrum & æs calceus tuus, nondum à quoquam recte expositus. Hym pessulum, vel feram Arabes vertunt. De urbibus munitis interpretantur Chaldaus, Kimchi & Farchi. Eiusdem sensus meminerunt Belga & Coccejus. Hym cum Hym confusum. Ascheritarum urbes non adeo munitæ. Hym compedem Samaritanus reddit, quem Andreas Masius sequitur. Hym nunquam pro cornpede sumitur. Masii sententia refutata. Hym vulgo calceus. Ascheris portionem æris & ferri fodinis facundissimam fore multi exponunt. Qui tamen omnes errant. Masii non unus lapsus. Æs in Carmelo monte quidem, sed is pertinuit ad portionem

Isa.

Ifascharis. Nullum *as* in Libano
 vel Antilibano. καλολιβανος, hanc
 quaquam *as* ex Libano monte
 effossum. Sarepta unde dicitur
 Johannis Cocceji sententia
 Aviro magno dissensum. Dubium
 an veteres extra militiam cal-
 ceos *are* vel ferro supfactos ha-
 buerint. Neque de calceo ferri
 supfacto hic locus exponi potest.
 Nostra quondam de hoc loco sen-
 tentia: Nova expositio nostra
 ὄντος κνημίδας h. e. ocreas notat.
 Veteres cum ad praelium irent
 ocreis ex *are* & ferro pedes
 muniverunt. Unde allusio ad
 denotandum bellicosos homines.
 Verba sequentia דְּבַר עֲמֹרָה ex-
 plicata. Sensus ex eventu con-
 firmatus. Ex Curtio mendum
 sublatum. NICOLAUS
 HEINSII encomium.

I

DE Empedocle Agrigentino
 hoc singulare refert Ælian-
 nus

nus, quod calceis æneis utebatur. Ἐμπεδοκλῆς, inquit, ὁ Ἀγριγεντῖνός ἀλαργεῖ ἐχρῆσατο, ἔτι ὑποδήμασι χαλκοῖς: Empedocles Agrigentinus purpura utebatur & calceis æneis. Empedoclis calceos æneos fuisse, præter Suidam & Philostratum, confirmant etiam Favorinus atque Neanthes apud Diogenem Laertium, qui Empedoclem montis Ætnæi flammis abreptum consumptumque ex eo deprehensum prodiderunt, quod paulo post, quam comparere desit, æreus illius calceus, in locis monti isti vicinis, inventus sit. Quare cum veteres tradant æreos Empedoclem calceos gestasse, unde Tertullianus, ad id alludens, quod Philosophus in ære, quidni & in auro, dixit, nescio cur Alexander ab Alexandro Neapolitanus ferreum Empedocli calceum tribuerit. Sed sive æreus sive ferreus fuerit Empedoclis calceus, utrumque fuit insolitum, & ab usu communi alienum. Unde & hoc exemplum tanquam singulare, & uni Empedocli proprium, eruditi homines observarunt. Tamen apud Mosen videri posset de

D ferreis

Æl. Var.
Hist. lib.
12, cap. 32.

Suid. in
Ἀμύκλας
& Ἐμπεδοκλῆς.
Philostr.
in Hellad.
Diog.
Laert. de
Vit. Phil.
lib. 8.

Tert. de
Pal. c. 5.

Alex. Gen.
Dier. lib.
5, cap. 18.

Deut. 33.
25.

ferreis atque æneis calceis fieri
 mentio. In solemnī benedictione,
 non tantum *præ filiis benedictum*, ac
fratribus acceptum prædicat Asche-
 rem, & quod *singat in oleo pedem*
suum, h. e. possideat terram oleo
 abundantem (quod jam olim à
 Jacobo fuerat prædictum, qui in
 divino suo vaticinio de Aschere
 Gen. 49. 20 pronuntiaverat, *pinguem esse ejus*
panem, & postea confirmavit even-
 tus, cum eam terræ partem Asche-
 ris posterī occupaverint, quæ citra
 Jordanem ad mare magnum fuit,
 vino, oleo, ac imprimis pingui
 tritico sæcundissima) verum etiam
 quod sit *כחל וחרש ומעין* / h. e. uti
 LXX. reddunt: *Σίδηρον καὶ χαλκόν*
τὸ ὑπόδημα αὐτῶν ἔσται: & Vulgatus,
Ferrum & æs calceamentum ejus. Sed
 quia de hoc loco sunt variæ &
 discrepantes interpretum sententiæ,
 quorum nemo, ut mihi quidem
 videtur, verum sensum est affecutus,
 nostrum est accuratius hæc verba
 exponere.

II. Quod fieri solet in vocibus
ἄπειξ λεγόμεναις, ut diversas forti-
 antur interpretationes, idem con-
 tigit voci *כחל*. *Pessulum* vertit
 Arabs,

Arabs, quem nobis dedit Thomas Erpenius, vir in Arabum literis nulli secundus. Non multum abit Arabs interpres, Parisiis editus, qui seras habet. Sensum Chaldæus expressit: חקך כפרלא ונחשא מוחק
fortis ut ferrum & æs habitatio tua.

Quem fusius exponit Rabbinus non incelebris David Kimchius: חוקה קאילו סגורה בחמור נחשרת ובחל:
Jonathan interpretatur hoc ex significatione priori, quasi dicat fore ut terra ejus sit tam munita, quasi clausa esset muris aheneis & ferreis. Idem vult R. Salomon Jarchius.

R. Dav.
 Kimchi ad
 h. l.

שהיה גבורהם יושבים בערי הספר ותעלין
 גבורה שלא יוכלו האויב יכנס בה כאילו היא
 סגורה במנעולים ובריחים של בחל נחשרת:
*Quia potentes eorum habitabant in urbibus littoreis, quas obserabant, ne posset hostis ingredi illas, ac si reclusæ fuissent seris & repagulis ferreis & aeneis. Eandem significationem vocis חקך agnoscunt viri doctissimi, qui notas alleverunt Belgarum novissimæ versionis, ut sit: Uwe
 grendel sal koper en yser zyn, dat is
 u landt sal als met ysere en kopere grendelen bestoten en betwaers zyn. h. e.*

R. Sal.
 Jarchi ad
 h. l.

Belgz ad
 h. l.

76 De CALCEIS HEBRÆOR.

peffuli tui erunt ferrum & æs, quasi dicat: terra vestra quasi ferreis & æneis peffulis conclusa & custodita erit. Ejus sensus etiam meminit vir summus Johannes Coccejus: *Addit ipsi firmitudinem portarum & obicum, ut non possint ulla vi perrumpi & refringi. Forte huc referas Ez 33. 19.*

Cocce. in
ult. Mosis.

III. Hæc vero interpretatio mihi nequaquam probatur. Pro peffulo five sera usurpant Hebræi vocem חָרָס, cum qua confudisse videntur hanc vocem חָרָס. Atque aliud est חָרָס aliud חָרָס. Ut licet חָרָס peffulum five seram notet, non tamen חָרָס id ipsum significet. Ne dicam, non certo constare an Ascheritarum urbes fuerint adeo munitæ, quasi ferreis aut æneis peffulis five seris conclusæ essent. Nullo enim idoneo id testimonio firmatur. Quin parum munitas urbes fuisse quas Ascheritæ possederunt, ex libro Judicum colligitur. Inter complures qui domi remanserant, cum Debora & Barachus fugarent Midianitas, Ascheris posteri recensentur. Atque hi dicuntur *sedisse juxta mare & mansisse* חָרָס חָרָס חָרָס *apud rupta sua,*
h. e.

Judic. 5. 17

h. e. in laceris civitatibus, uti multi vertunt, vel in petrarum fissuris, ut alii exponunt. Quod utrumque ostendit male munitas fuisse Ascheritarum urbes. Etenim si *γῆρας* hic rupturam notat, & de laceris civitatibus intelligendum est, quomodo Vatablus notavit: *Rupturas vocat urbes semidirutas, non enim habebant Ascheritæ urbes satis munitas, & Clarius accepit de oppidis interruptis, quæ jugi opus habebant defensione, quis dicet Ascheritarum urbes adeo munitas fuisse, quasi ferreis atque æneis pessulis conclusæ essent? Si vero notat fissuras petrarum, sane minime munitas fuisse Ascheritarum civitates dicendum est, cum ipsi non fiderint suarum urbium mænibus, sed ingruente hostium multitudine in petrarum fissuris se occultarint.*

IV. Aliis vox *γῆρας* est *compes*. Ita Samaritanus: *compedes tui ex ære & ferro.* Sequutus est hanc notionem vir summi ingenii atque acerrimi iudicii Andræas Masius, cujus eximium in Josuam commentarium nemo, uti par est,

Vatablus
ad Iud. 5.
17. & ibid.
Clarius.

Masius in
Ios. 19. 30.

prædicare potest. Ego vero, inquit, ferrea atque ænea claustra dicere Mo-
sen existimo, h. e. pertinaces barbaro-
rum vires, quas Aseritæ non poterunt
frangere. Quis enim nescit quanta
manserit perpetuo barbarorum copia in
Galilæa gentium? Ea autem maxima
fuit hæreditatis Aseritarum pars. Huic
enim sententiæ pulchrè consentit quod
in Mosis verbis continuo sequitur וְיָמֵי
כָנְנִי *cujus periodi simplicissima veris-
simaque interpretatio est, Et quot
dies tui, tot ærumnæ tuæ, q. d.
Tibi certamen perpetuo est futurum,
cum veteribus tuarum possessionum
colonis, à quibus tanquam ferreis &
æneis claustris submoveberis.*

V. At nos errare Samaritanum
interpretem, & Andream Masium
putamus. לְמַעַן à לְמַעַן oppellulare, con-
cludere, deductum, compedem no-
tare posset, sed pro compede apud
Hebræos nusquam usurpatur, qui
vel כַּבֵּל vel עֵבֶם / vel צִנֵּק compedem
vocant, nunquam מַעַל. Accipiunt
quidem nonnulli נַעַל pro compede,
Ps. 60. 10. in hoc Davidis dicto, נַעַל אֶדְוֹם
אֶשְׁלַח נַעַלִי quasi dicat, super Edom
projiciam compedem meum. Nos
vero vulgarem istius vocis signi-
fica-

ficationem, qua pro calceo sumitur, ne-
 neutiquam rejiciendam esse dici-
 mus, præsertim cum alius longe sit
 istius loci sensus, uti inferius prolixè lib. 2.
cap. 8.
 ostendimus. Sed neque interpreta-
 tio quam Masius dedit huic loco
 convenit. Barbaros intelligit in
 Galilæa gentium, qui Aferitas præ-
 ferunt, ut pedem premit calceus fer-
 reus h. e. compes. Atque hoc plane
 ab orationis serie alienum est. Con-
 tinetur hoc capite benedictio Mo-
 sis, qui jam moriturus duodecim
 tribubus bona precatur. Quæ de
 singulis dicit sunt fausta ac felicia.
 Ea ipsa quæ precedenti commate
 de Aschere prædicantur, *Benedictus
 Ascher præ filiis, fratribus suis sit
 acceptus, & tingat pedem suum in
 oleo, non nisi læta sunt.* Quorsum
 hæc de compede adjiceret Moses,
 ut significaret Ascheritas à barba-
 ris istis qui manserunt in Galilæa
 Gentium, premendos esse, ut pe-
 dem premit ferreus compes. Nec
 juvant Masium verba sequentia:
 וְיָמֵי דְבָנָךְ quorum simplicissimam
 verissimamq; interpretationem pu-
 tat, & *quot dies tui, tot ærumnæ tuæ.*
 Etenim nequaquam hic de ærum-

80 De CALCEIS HEBRÆOR.

nis agi vel ex eo manifestum est, quod meras benedictiones spiret Moses: Ut hæc interpretatio non sit simplicissima verissimaque, sed ea quam habent LXX. Senes, qui omnium optime hæc verba reddiderunt: *ὡς αἰ ἡμέρας οὐ, ἢ ἰαγὺς οὐ* ut mox docebimus.

VII. Vulgatissima est interpretum sententia ut *צמ* sit *calceus*. Sumunt hac notione LXX. interpretes itemque Vulgatus. Sequuntur omnes fere recentiores & Lexicographi. Sed non uno modo hujus locutionis sensum viri docti hariolantur. Plerique putant his verbis significari Ascheris posteros solum calcaturos, æris & ferri fodinis fœcundissimum. Horum sententiam refert vir doctissimus Sebastianus Munsterus, & qui scripserat eam manifeste plagio compilavit Isidorus Clarius. Atque ea placuit Francisco Vatablo, Sebastiano Castalioni, Belgis interpretibus, & compluribus aliis.

VIII. Hic vero sensus, quem eliciunt homines eruditi, nihil sani continet. Ascheris portionem æris atque ferri fodinis fœcundissimam fu-

Munsterus
Clarius
Vatablus
Castalio
Belgæ ad
h. l.

futuram prædici volunt, in qua tamen nullæ aut æris aut ferri fodinæ fuerunt. Non mihi latet, quid pro horum sententia vir insignis Andræas Mafius notarit: *Sed demus, inquit, de ferro & ære locutum Mosen esse. Sane id quoque sic cecidit. Nam, ut de Carmelo, Libano, Antilibano, aliis montibus nihil dicam, ad quos Ascheritarum hæreditas pertinebat, quosque credibile est metalli venis abundavisse, certe Sarepta nomen à Metallis officinis habet. Scilicet Carmelum, Libanum & Antilibanum metalli venis abundavisse putat Mafius, qui montes pertinuerunt ad Ascheritarum hæreditatem, itemque Sareptam à conflando nomen habere, ut optime dictum sit Ascheris portionem æris & ferri fodinis futuram fœcundissimam. Sed in omnibus erravit vir præstantissimus. De Carmelo monte est illud quidem verissimum quod in eo fuerint æris fodinæ: Nam de Carmelo Hesychius: Κέρμηλον ἄφ' ἧ καλῶς γίνεται Cermelus (h. e. Carmelus) unde æs gignitur. Sed is non fuit in Ascheritarum portione. Asche-*

Mafius in
Ios. 29.31.

ris quidem regio ad Carmelum usque
 que montem se extendit, sed is
 proprie pertinuit ad partem Issa-
 scharis. Ut licet Carmelum at-
 tingat à latere occidentali pars
 Ascheritarum, inde nequaquam
 dici possit in eorum regione ferri
 atque æris fodinas reperiri, cum
 Carmelus pertineat ad portionem
 Ischascharis. Quin ex Carmelo
 non tantum æris olim effossum
 fuit, ut inde dici possit *ex ære atque
 ferro esse calceamentum Ascheritarum*,
 h. e. eos calcare solum ferri atque
 æris fodinis abundantem. Ut ta-
 ceam non constare an in Carmelo,
 licet æs gignatur, sint ferri venæ,
 De Libano & Antilibano, quos
 montes etiam recenset Masius, id
 quam maximè dubium est, an in
 iis unquam fuerint æris & ferri
 fodinæ. Equidem scio χαλκολίβανου
 Chalcolibanum multos putare τὸ
 χαλκὸν ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει μεταλλεῖσθαι
æs ex Libano monte effossum, quæ
 sententia sectatores habet è veteri-
 bus complures, & nostro seculo
 magni nominis viros nonpaucos,
 qui æs è Libano monte olim ef-
 fossum fuisse, etiam hac ratione
 pro-

probant, quod de tribu Afer, quæ Libano proxima fuit, hic à Mose dicitur; *ferrum & æs fore calceamentum ejus.* Sed horum rationibus optime respondit vir summus Samuel

Bochartus, qui magnis argumentis addixit, *χαλκολίβανον* haudquamquam æs fuisse, ex Libano monte effossum. Videri possunt quæ de Chalcolibano prolixè disputavit in mirando opere vir plane eximius, cui nihil viget par & secundum.

Atque uti *χαλκολίβανον* nequaquam æs est ex Libano monte effossum, ita omnino incertum est an in ipso Libano vel Antilibano æris & ferri fuerint fodinæ. Nam uti *ὁ πόντος* Bochartus asserit, de ære Libanitico nihil apud veteres, nihil apud recentiores legas. Quod utique verissimum est. Varia loca apud antiquos æris proventu celebrantur, at qui ex Libano referat æs effodi, homo nemo est. Quin nullas in Libano metalli venas fuisse id ostendere videtur quod ex Theodoro affert, qui de iis, qui He-

liopoli erant ad Libani montis radices, refert, quod *Τοῖς Φενησιοῖς καὶ Περσοῖσι παρὰ δὲ δόντο μετὰ δαίαις*

Bochart.
Hieros.
p. 2. lib. 6.
cap. 16.

Theodor.
lib. 4.
cap. 19.

ad Phennesia & Proconnesia metalla
damnabantur. Sane non inepte in
de concludi potest, nullas in Li-
bano fuisse æris fodinas, cum haud-
quaquam fuisset opus, ut illi, qui
ad montis Libani radices erant, ad
Phennesia vel Proconnesia metalla
damnarentur, si quæ fuissent in
ipso Libano metalli venæ, nisi
quis respondeat eas illo tempore
jam defecisse. Quod *Sareptam* addit
Mafius nomen à *Metalli officinis* ha-
bere pariter incertum est, & si verè
maximè à metallis diceretur, inde
confici tamen non posset hæc eo
in loco nasci, cum aliunde potue-
rint advehi & *Sareptæ* conflari.
Atque hoc præclarè etiam respon-
dit maximus Bochartus: *Fam quod
superest Sareptam à conflando nomen
habere, non est ullius momenti. Ne-
que enim necesse est ab æris conflaturis
dictam Sareptam, cum æque potuerit
à conflando vitro sic appellari, quam
artem in iis locis natam esse nemo ni-
scit. Et æs Sareptæ conflatum si
quod fuit, tam potuit Temesæum esse
ex Cypro quam Libanense.*

Bochart,
loc. cit.

Cocceus, in
ult. Mosis.

IX. Magnus nostri seculi The-
ologus Johannes Coccejus, post-
quam

quam notasset addici ipsi firmitudinem portarum & obicum, ut non possint ulla vi perumpi & refringi, quem sensum hujus loci superius refutavimus, alios addit calceamentum interpretari & referre ad verba quæ in eodem libro leguntur: *Calceus tuus* Deut. 29. 5 *vetustate non fuit corruptus. At posse videri calceamentum ferro supposito significare superationem difficultatum, ut qui in spinis & scrupis & muricibus ambulat. Scil. vir magnus hoc de calceamento ferro supposito sumit, quem significare putat superationem difficultatum. Eadem* Cocc. in Lex. Hebr. ad vocem *לְיָד* *sensus, inquit, dabo tibi ambulare in securitate, ut pedibus tuis nulla noxa accidat, quasi ferro & ære calcatus esses.*

X. Ab hac viri magni expositione cogimur etiam dissentire. Nihil dicimus de ea interpretum sententia, qui referunt ad illud quod in Deuteronomio legitur, de calceis qui vetustate non fuerunt consumpti: Id enim prorsus huc non facit. At quod vir magnus de calceamento ferro supposito interpretatur, merito dubitamus an

admitti possit. Caligas ferreis atque æneis clavis fuisse subpactas res est certa. An vero hic usus antiquissimis temporibus inter Hebræos usitatus fuerit nescimus. Sed in usu hominum calceamenta ferro suppacta fuisse extra militiam, non credimus. Roganti Nicobulo *divesne esset istic Theozimus* apud Plautum servus respondet,

Plaut.
Bachid.
Act. 2. Sc.
3. vs 98.

— *Etiam rogas?
Qui auro habeat soccis subpactis
solum.*

Scilicet luxus veterum divitum etiam in eo fuit, ut clavis argenteis vel aureis soleas suppingerent, uti jam dudum monuit vir incomparabilis Isaacus Casaubonus. At qui ferro vel ære haberet soccis subpactum solum, non credo facile ostendi posse. Hoc vero necesse esset ut extra militiam habuerint veteres ferro suppacta calceamenta, siquidem ad ea allusifet Moses, cui calceus ferro suppactus significaret superationem difficultatum, aut quod ambularent in securitate. Ne dicam de calceamento ferro suppacto exponi non

non posse. Equidem scio multos interpretes hæc verba reddidisse *ferrum & æs sub calceo suo*, quomodo & Belgæ accuratissimi habent, *yser en koper sal onder uwen schoen zyn*: id vero genius Hebreæ linguæ non patitur. Etenim π in $\pi\gamma\omega$ non est *sub*, sed ad ipsam vocem pertinet, unde optime LXX verterunt: $\Sigma\delta\delta\eta\epsilon\varsigma \epsilon\ \epsilon\ \chi\alpha\lambda\kappa\acute{o}\varsigma \tau\acute{o}\ \iota\pi\acute{o}\delta\eta\mu\epsilon\ \alpha\upsilon\tau\acute{\epsilon}\ \iota\sigma\tau\alpha\iota$, & Vulgatus: *Ferrum & æs calceamentum ejus*: Quare de calceamento ferro suppacto intelligi non potest, sed de calceo vel ferreo vel æneo. Quondam ipse in ea fui sententia, de calceis ferro vel ære suppactis hæc verba capiendâ. Etenim putabam hic ad eum morem à Mose alludi, quo caligas æneis aut ferreis clavis suffixas atque munitas milites habebant. Est illud tritum, atque à variis animadversum, imprimis egregie à viro doctissimo Julio Nigrono demonstratum, caligas Romanorum militum clavis multis fuisse munitas. Quos quidem clavos ferreos fuisse Plinius docet, à quo verba transcripsit Isidorus, qui disputans de vario ferri genere:

Aliud

Nigr. diff.
de caliga.

Plinius
lib. 34.
cap. 14.
Isid. orig.
lib. 16.
cap. 20.

88 De CALCEIS HEBRÆOR.

Aliud, inquit, brevitare sola placet, clavisque caligariis: Sed & æneis fuisse apud Nonium legimus, qui Lucilii versum habet:

Fulmentas clavis æneis subcudere

Ex hoc more veterum interpreta-
bar hæc verba *ferrum & æs sub
calceo tuo*, ut descriptio foret bel-
licosorum hominum, quasi præ-
dicet Moses, Ascheris posteros
homines fore bello strenuos, qui
more militum calceis uterentur
vel ferreis vel æneis clavis muni-
tos. Sed præterquam, uti supe-
rius monuimus, quod quam ma-
xime incertum sit, an is mos olim
fuerit inter Hebræos, & jam ævo
Mosis cognitus, illud imprimis
me movet n̄ in *לְחַיִּים* non esse *sub*,
sed ad vocem pertinere, Ut de
calceis ferro suppositis capi non
possit.

XI. Post tot interpretes, ho-
mines sane doctissimos, qui pluri-
mum contulerunt ad Sacrorum
voluminum intellectum, liceat di-
cere, quid mihi visum sit perquam
probabile. Observat vir sum-
mus Samuel Bochartus vocem *לְחַיִּים*

Bochartus
Hieros. p. 2
lib. 6, c. 16.

quæ

LIBER PRIMUS. 89

qua pro calceo est, hac forma nusquam occurrere. Quin alibi ἕως esse calceum. Hoc utique verum est.

Ubique ἕως est calceus, ἕως hoc uno tantum loco occurrit. Liceat vero calceus ubique ἕως dicatur, nusquam ἕως, tamen eam vocem in calcei significatione sumendam arbitror. Vel sexcenta adhuc sunt loca apud Talmudicos, in quibus ἕως est calceus. Interpretor vero

hic κνημίδας sive ocreas, quas in præliis antiqui induebant. Solitos veteres, cum ad prælium irent, ocreis, quas κνημίδας Græci vocant, quæque ex ære vel ferro conflatae erant, munire pedes, vel ex uno Homero constat. Inter arma, quibus Heroas suos instruit, κνημίδας ferè semper memorantur.

Atque hoc armaturæ genus apud Græcos veteres fuisse frequentissimum vel ex eo epitheto discimus, quo Achæos vocat χαλκοκνημίδας Ἀχαιοί. In Hesiodi Scuto cum aureo thorace induit Hercules κνημίδας ὀρειχάλκιο φαεινῆς ocreas ex orichalco splendido.

Hes. Scut.
ῥs 122.

Ὡς εἶπὼν, κνημίδας ὀρεχάλκοιο φε
εινῶ

Ἡφαιστὸς κλυτὰ δῶρα, περὶ κνημῶν
ἔθηκε.

*Sic locutus, ocreas ex orichalco splen-
dido Vulcani incluta dona, tibiis in-
duxit. Orientis quoque populos
easdem gestasse cum prodirent in
bellum ex Goliathi historia disci-
mus. Inter arma, quibus instru-
ctus ante castra processit, etiam
recensetur יגד לך גרמי גרמי ה. e.
uti vertunt LXX. κνημίδες χαλκοῦ
ocreae ferreae, ut Vulgatus habet.
Vox Hebræa à fronte dicta est.
Scilicet fuerunt laminae æneae qui-
bus & pedes & tibiæ muniebantur.
Tales ocreas sive κνημίδες
vocem γרמי significare mihi omni-
no persuadeo, atque hæc verba
ferrum & æs ocrearum, prædictionem
continere, fore ut Ascheritæ sint
homines bello strenui. Sane ele-
gantissima est hæc allusio, qua
Moses ex more veterum de Asche-
ritis dixit, ferrum & æs fore ocreas
ipsorum, h. e. homines futuros bel-
licosos, qui æreas vel ferreas oc-
reas gestarent, pari ratione qua*

1. Sam. 17.
6.

Ho
χα
den
stra
stre
Ac
κνη
riti
ipso
que
tur
qua
om
terp
os,
viri
ling
tran
hab
dag
Ide
Gro
tion
sent
Fra
inqu
tis:
qua
atq
dæu
Ho

Homerus Achæis dedit epitheton
χαλκοκνημίδων Α'χαιών. Quod qui-
 dem unice hanc locutionem illu-
 strat. Etenim uti Homerus, ut
 strenuorum hominum elogium
 Achæis daret, eos vocat *χαλκο-
 κνημίδας Α'χαιούς*, ita Moses de Asche-
 ritis dicit, *ferrum & æs esse ocreas
 ipsorum.* Hunc sensum verba se-
 quentia mihi demonstrare viden-
 tur, *כחך כחך.* Sunt quidem
 quamplurimæ de his sententiæ,
 omnium tamen optime LXX. In-
 terpres reddiderunt, *ὡς αἰ ἡμέρας
 οὐ, ἢ ἰχὺς οὐ,* quos tum alii, tum
 viri eruditissimi qui in vernaculam
 linguam sacra volumina nuperius
 transtulerunt, sequuntur, qui hic
 habent, *ende uwe sterckte gelijk uwe
 dagen, & fortitudo tua ut dies tui.*
 Idem visum viro illustri Hugoni
 Grotio, qui optimam esse interpreta-
 tionem Græcam pronuntiat. Con-
 sentit vir Hebraicè doctissimus
 Franciscus Vatablus: *Hebraismus,*
 inquit, *Quamdiu vixeris, eris for-
 tis: vires tuæ tam diu durabunt,
 quamdiu vives.* Et sane pro robore
 atque fortitudine vocem *כחך* Chal-
 dæus accepit, quam communio-
 rem

Grotius
 ad h. l.

Vatablus
 ad h. l.

rem interpretationem esse R. David Kimchi testatur. Neque quidquam aptius & convenientius de Aseritis dici potest, & cui magis respondit eventus, quam quod eo sensu, quem dedimus, prædixit Moses. *Maximam mansisse perpetuo barbarorum copiam in Galiaea gentium, quæ maxima fuit hæreditaria Aseritarum pars*, vir excellentis ingenii & doctrinæ Andræas Masius notavit. Hoc vero miramur interpretationem Masii confirmari, sed quam maxime pro nostra est. Etenim cum Aseritis certamen perpetuum esset futurum cum veteribus terræ incolis, à quibus continuis bellis vexarentur, inter cæteras benedictiones prædixit Moses, eos bello strenuos futuros, neque vires eorum atterendas esse.

XII. Hæ ferreæ atque aereæ ocreæ in memoriam mihi revocant elegantissimum Curtii locum, quem mendo liberavi, quod omnes interpretes fugit. Prædicat Macedonum aciem, quod non auro, non discolori veste, sed ferro atque ære fulgeret. *Contra*, inquit,

Masius ad
Ios. 19, 30.
31.

Curtius
lib. 3.
cap. 3.

quit, si quis aciem Macedonum intue-
retur, dispar acies erat: equis virisque
non auro, non discolori veste, sed ferro
atque ære fulgentibus. Securè præ-
terierunt hunc locum Curtii com-
mentatores, cum tamen mendum
lateat in voce *acies*, quod ex in-
grata atque tædiosa repetitione de-
prehendi potest. Pro *acies* legen-
dum *facies*: Contra si quis aciem Ma-
cedonum intueretur, dispar facies erat.
De exercitu vocem *facies* eleganter
usurpant Latini Scriptores. Tacitus:
*Et militum phaleræ torquesque
splendebant: decora facies & non Vitellio
principe dignus exercitus.* Ipse Cur-
tius: *Hæc dextri cornu facies erat.*
Verbum *intueri*, quod præcedit,
& ea quæ sequuntur: *Equis virisque
non auro non discolori veste, sed ferro
atque ære fulgentibus*, non tantum
firmant conjecturam nostram, ve-
rum etiam iudicium viri immortalis
memoriæ NICOLAI HEIN-
SII, quem & Parentis, viri ma-
ximi, & sua merita supra laudem
omnem dudum extulerunt, & non
ita pridem nobis ereptum, nun-
quam satis deplorare poterunt,
quibus rei literariæ salus est cordi.
Nam

Tac. Ann.
lib. 2.
cap. 89.

Curt. lib. 4.
cap. 13.

94 De CALCEIS HEBRÆOR.

Nam cum ante octennium, licet
admodum adolescens, etiam hanc
conjecturam ad virum summum
missem, pro singulari sua huma-
nitate, ad me datis literis respon-
dit. In Curtio ante hoc biennium idem
mendum observavi peregrinatione Ger-
manica, uti ex schedis meis liquet
tibi aliquando. Miror profecto san-
tillum mendum tot interpretum dili-
gentiam tanto tempore frustrari potuisse.
Quod ipsum observatum viro illu-
stri, cujus solertiam & acre judi-
cium in deprehendis fucatis &
supposititiis, & singularem saga-
citatem in cognoscendis & eruendis
genuinis prisorum Scriptorum
lectionibus, nemo, nisi barbarus,
ignorare potest, cum tot essent
divina ingenii ipsius monumenta,
perennitati seculorum consecrata,
quibus auctoribus melioribus,
Poëtis præsertim, castigandis ac
suo decori restituendis, tantum
lucis attulit, ut uni HEINSIO
debeat, quod Ovidium, Clau-
diamum, Valerium Flaccum, &
complures alios, innumeris men-
dis, quæ injuria temporum con-
traxerant, habeamus perpurgatos,
uti

uti summopere fui lætatus, ita non potui non cum laude referre, ut vel ex eo constet, me memoriam viri incomparabilis, quem vivum colui, sanctam servare.

CAPUT QUINTUM.

Pauli monitum, quo Christianos calceari vult. ἐν ἐτοιμασίᾳ τῆς ἐναντιότητος τῆς εἰρήνης Ephes. 6. 15. *Militate solum calceati. Caliga σκαπόπικρον ὑπόδημα. Locus I. Reg. 2. 5. illustratur. Quid ἐτοιμασία ἐναντιότητος τῆς εἰρήνης? Ἐτοιμασία præparationem, promptitudinem omnes reddunt. Vatabli, Grotii, Cocceji, Zegeri, Belgarum diversa interpretationes. Ab omnibus dissensum Ἐτοιμασία neque præparationem vel promptitudinem hic significare, neque ea calceari velle Apostolum, vel ad propagandum Euangelium, vel confitendum, vel annunciandum, variis rationibus ostenditur. Multa vocabula novas signi-*

signi-